

SKÖTSELPLAN FÖR HÄLLINGSÅFALLETS NATURRESERVAT

Hällingsåfallet (Foto: Kristoffer Sivertsson, 2006).

INNEHÅLL

BESKRIVNINGSDDEL

1. Syftet med naturreservatet och naturvårdsförvaltningen	3
2. Beskrivning av bevarandevärden	4
2.1 Administrativa data	4
2.2 Områdesbeskrivning.....	4
2.3 Natura 2000.....	5
2.4 Historisk och nuvarande markanvändning	6
2.5 Områdets bevarandevärden	6
2.5.1 Kulturhistoriska bevarandevärden.....	6
2.5.2 Biologiska bevarandevärden	6
2.5.3 Geologiska bevarandevärden	6
2.5.4 Bevarandevärden för friluftsliv	6
2.6 Källförteckning.....	6

PLANDEL

3. Skötselområden med bevarandemål och skötselåtgärder	7
4. Anordningar för information och friluftsliv	8
5. Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder	8
6. Områdets bevarandestatus.....	8
7. Uppföljning av genomförda skötselåtgärder, bevarandemål och gynnsamt tillstånd	8
8. Renhållning	9
9. Utmärkning av reservatets gräns	9
10. Tillsyn.....	9
11. Finansiering av naturvårdsförvaltningen.....	9
12. Skötselplankarta	

Skötselplanen bör revideras vart 10:e år. Resultat och erfarenheter från utförda skötselåtgärder samt övrig ny kunskap kan påkalla en tidigare revision.

BESKRIVNINGSDDEL

1. SYFTET MED NATURRESERVATET OCH NATURVÅRDSFÖRVALTNINGEN

Syftet med naturvårdsförvaltningen i Hällingsåfallets naturreservat är att:

- bevara vattenfallet och den levande kanjonbildningen i orört tillstånd
- bevara och vårda områdets biologiska mångfald, och där särskilt forsdimmemiljön med tillhörande artstock (bl. a hårig skrovellav *Lobaria hallii* (CR) och dvärgblylav *Parmeliella parvula* (CR), se bifogad artlista under avsnitt 2.2).
- kanalisera friluftslivet så att det bedrivs utan att naturvärdena riskerar att ta skada.

Syftet innebär att de värdefulla ingående livsmiljöerna *Alpina vattendrag med örtrik strandvegetation* (3220), *Silikat-rasbranter* (8110), *Basiska rasbranter* (8120) och *Västlig taiga* (9010) (enligt EU:s naturtypsklassificering) med tillhörande naturliga strukturer,

processer och successioner, samt de typiska växt- och djursamhällen som är karaktäristiska för dessa livsmiljöer ska befinna sig i gynnsamt tillstånd. Detta gäller särskilt forsdimmiljöns mycket skyddsvärda kryptogamflora med ett stort antal rödlistade arter. Syftet innebär även att utbredningen av utpekade naturtyper i framtiden minst ska motsvara nuvarande areal, vilket är av stor betydelse för t.ex. hönsfåglar och hackspettar (enligt EU:s fågeldirektiv), kryptogamer, kärleväxter och insekter.

2. BESKRIVNING AV BEVARANDEVÄRDEN

2.1 Administrativa data

Tabell 1. Administrativa data för Hällingsåfallets naturreservat.

Objektnamn	Hällingsåfallet
Objektnummer	2302 013 (SE0720203 Natura 2000)
Skyddsform	Naturreservat
Län	Jämtland
Kommun	Strömsund
Vägkarta	213
Fastighetskarta	21E7g
Fastigheter	Området är samfällt ägt av fastigheterna: Håakafot 1:3,1:4,1:5,1.6,1:7,1.8,1:9,1:10,1:13 (privat) 1:2, 1:12, 1:34 (SCA) Häggnäset 1:2 (SCA) 1:7,1:8,1:9,1:10,1:14,1:16,1:17 (privat)
Areal	16,1 ha
Sitecode i nätverket Natura 2000	SE0720203
Förvaltare	Länsstyrelsen Jämtlands län
Markslag och naturtyper (ha)	
3220 Alpina vattendrag med örtrik strandvegetation	1 ha
8110 Silikat-rasbranter	0,5 ha
8120 Basiska-rasbranter	0,5 ha
9010* Västlig taiga	8 ha
Prioriterade bevarandevärden	
Markslag	Vattenfall, kanjon, skog
Naturtyper	Se ovan
Strukturer	Se ovan
Växt- och djursamhällen	
Arter (rödlistade)	Lavar, mossor
Friluftsliv	Upplevelse

* Prioriterad naturtyp enligt EU:s habitatdirektiv för Natura 2000.

2.2 Områdesbeskrivning

Hällingsåfallet ligger ca 22 km SO om Gäddede, ca 4 km uppströms Hällingsåns utlopp i sjön Hetögel, Ströms Vattudal. Området avsattes som naturreservat 1971 och är ca 16 ha stort. Sedan tidigare finns även ett förordnande om skydd enligt landskapsbilden för reservatets närområde (idag enligt 9§ i lag 1998:811 om införande av Miljöbalken). Reservatet är beläget ca 330-400 möh. Vattenfallet har en lodrät fallhöjd på 42 m och kanjonbildningen är ca 800 m lång. Kanjonens bredd varierar mellan ca 15-60 m. Det finns flera teorier till bildandet av kanjonen. En äldre uppfattning är att uppkomsten förklaras av bakåtskridande erosion i lösa

skifferlager, medan nutida forskning anser att kanjonen är en sprickzon i berggrunden som rensades under den senaste inlandsisens avsmältning. Vattenfallet och kanjonbildningen ger upphov till en mycket intressant och värdefull forsdimmepräglad livsmiljö (bild 1) som t.ex. gynnar många fuktighetskrävande kryptogamer. Denna typ av miljö är numera mycket ovanlig i Sverige som en följd av framför allt vattenkraftsutbyggnad, och kvarvarande fors-

Bild 1. Del av kanjonbildningen med Hällingsåfallet i bakgrunden (Foto: Kristoffer Sivertsson, 2006).

och fallsträckor har därför ett högt bevarandevärde. Inom reservatet är följande skyddsvärda arter funna (rödlistekategori inom parentes): kavernularia *Cavernularia hultenii* (NT), kopparmikromossa *Cephaloziella massalongi* (DD), spindelmossa *Cololejeunea calcarea* (VU), forsgytterlav *Fuscopannaria confusa* (VU), olivbrun gyttelav *Fuscopannaria mediterranea* (NT), mörk blåslav *Hypogymnia austerodes* (DD), hårig skrovellav *Lobaria hallii* (CR) (som här finns på en av sina endast 8 aktuella lokaler inom landet), skrovellav *Lobaria scrobiculata* (NT), lunglav *Lobaria pulmonaria* (NT), liten hornflikmossa *Lophozia ascendens* (NT), rödbrun blekspik *Sclerophora coniophaea* (NT), grynlav *Pannaria conoplea* (VU), dvärgblylav *Parmeliella parvula* (CR), gränsticka *Phellinus nigrolimitatus* (NT), gullmurkling *Neolecta vitellina* (NT), gammelgransskål *Pseudographis pinicola* (NT), stor kolvlav *Pilophorus*

robustus (DD), norsk näverlav *Platismatia norvegica* (VU) och trådbrosklav *Ramalina thrausta* (EN). Andra naturvårdsintressanta arter som påträffats är guldorangelav *Caloplaca chrysodeta*, korallav *Sphaerophorus globosus*, strällav *Umbilicaria cylindrica* och granticka *Phellinus chrysoloma*.

Skogen består främst av ca 150-årig grandominerad barrblandskog på frisk mark (med inslag av ännu äldre träd). Närmast kanjonen ökar lövinslaget (framför allt björk) och här är även vissa partier be vuxna med senvuxen tallskog på hållmark. Det finns även två mindre aspkloner. På sydöstra sidan om Hällingsån finns spår av tidigare skogsbränder både i form av brandljud på äldre tall och enstaka kolade högstubbar. Inslaget av död ved understiger 10 kbm/ha. Vegetationen är bitvis örtrik och här växer bl. a. strätta *Angelica sylvestris*, fjällkåpa *Alchemilla alpina*, fjällvedel *Astragalus alpinus*, lopplummer *Huperzia selago*, flädervänderot *Valeriana sambucifolia*, jungfru marie nycklar *Dactylorhiza maculata*, spindelblomster *Listera cordata*, nordisk stormhatt *Aconitum lycoctonum*, torta *Cicerbita alpina*, bergslok *Melica nutans*, tätört *Pinguicula vulgaris*, fjällviol *Viola biflora*, svarthö *Bartsia alpina*, brudborste *Cirsium helenioides*, kärrfibbla *Crepis paludosa*, ögonpyrola *Moneses uniflora*, ormbär *Paris quadrifolia*, slätterblomma *Parnassia palustris*, fjällskräp *Petasites frigidus*, hultbräken *Phegopteris connectilis*, hägg *Prunus padus*, rosenrot *Rhodiola rosea*, ryssvide *Salix glauca ssp. stipulifera*, purpurbräcka *Saxifraga oppositifolia*, gullbräcka *Saxifraga*

aizoides och stjärnbräcka *Saxifraga stellaris*. Även fågellivet i området är intressant och här häckar försärla *Motacilla cinerea*, strömstare *Cinclus cinclus*, stenfalk *Falco columbarius* (oregelbundet) och fjällvråk *Buteo lagopus*.

2.3 Natura 2000

Hällingsåfallets naturreservat ingår i Natura 2000, EU:s nätverk av skyddade naturområden. Inom Natura 2000 har olika bevarandevärda naturtyper (Tab. 2) pekats ut. De åtgärder som beskrivs i skötselplanen syftar därför till att även uppfylla de bevarandemål som finns utpekade i bevarandeplanen till Hällingsåfallet enligt Natura 2000.

Tabell 2. Utpekade naturtyper enligt Natura 2000.

Kod	Naturtyp	Areal (ha)
3220	Alpina vattendrag med örtrik strandvegetation	1
8110	Silikat-rasbranter	0,5
8120	Basiska-rasbranter	0,5
9010*	Västlig taiga	8

* Prioriterad naturtyp enligt EU:s habitatdirektiv för Natura 2000.

2.4 Historisk och nuvarande markanvändning

Hällingsåfallet har under lång tid haft stor dragningskraft som besöks- och turistmål. Under 1900-talets första hälft var området betydligt mer otillgängligt och som besökare krävdes det först en båttur över sjön Hetögeln (i vilken Hällingsån mynnar) och sedan några kilometers vandring uppströms mot fallet. Idag leder bilväg ända fram till reservatsområdet. Området är till viss del påverkat av tidigare (tidigt 1900-tal) plockhuggningar av främst gran men även enstaka tall.

2.5 Områdets bevarandevärden

2.5.1 Kulturhistoriska bevarandevärden

Området har inga särskilda idag kända kulturhistoriska bevarandevärden.

2.5.2 Biologiska bevarandevärden

Vattenfallet och kanjonbildningen bidrar till att skapa en mycket värdefull forsdimmepräglad livsmiljö som t.ex. gynnar många fuktighetskrävande kryptogamer med höga bevarandevärden. Här växer exempelvis de akut hotade arterna hårig skrovellav *Lobaria hallii* (på en av sina endast 8 aktuella lokaler inom landet) och dvärgblylav *Parmeliella parvula*. Omgivande skogsmark är även botaniskt intressant. Reservatet har också en del betydelsefulla fågelhäckningar (se vidare avsnitt 2.2).

2.5.3 Geologiska bevarandevärden

Hällingsåfallet och dess kanjon har en mycket intressant och omdiskuterad bildning och är skyddsvärd både som naturföreteelse och forskningsobjekt. Kanjonen är en sk kursudal och en av de större i Sverige som genomströmmas av ett vattendrag. Vattenfallet är spektakulärt.

2.5.4 Bevarandevärden för friluftsliv

Hällingsåfallet och dess kanjon är spektakulär och sevärd. Besökstrycket är högt i området

och platsen har länge varit ett känt besöksmål. Vid vattenfallet finns en välutbyggd besöksanläggning med bl.a. spångade stigar, skyddsstaket, en raststuga och rastplatser med bord och eldstäder. Vid den gamla hållbron (se skötselplankarta), några kilometer norr om vattenfallet och reservatet, finns ytterligare en rastplats med ett vindskydd. Härifrån finns en markerad stig upp mot kanjonen.

2.6 Källförteckning

ArtDatabankens observationsdatabas, 2006.

Jonsson, F & Nordin, U. 2006. Inventering av hårig skrovellav *Lobaria hallii* på dess kända svenska lokaler 2006.

Länstyrelsen Jämtlands län 1987. Skötselplan samt komplettering av reservatsbeslut för Hällingsåfallets naturreservat, Strömsunds kommun. Dnr: 11.1211-2766-85.

Länstyrelsen Jämtlands län, 1971. Förordnande enligt 19§ Naturvårdslagen för området omkring Hällingsåfallet i Frostvikens kommun. Dnr: III R13-79-70

Länstyrelsen Jämtlands län. Artdatabas.

Miljömålsportalen. [http:// www.miljomal.nu](http://www.miljomal.nu) 2006-11-15. Statens Naturvårdsverk. Skogslandskap. Bedömningsgrunder för miljö kvaliteten. Rapport 4917. Almqvist & Wiksell Tryckeri, Uppsala.

Ängeby, O. 1946. Hällingsåfallets kanjon.

Fältbesök

Kristoffer Sivertsson, naturvårdshandläggare, Länstyrelsen Jämtlands län, 2006.

PLANDEL

3. SKÖTSELOMRÅDEN MED BEVARANDEMÅL OCH SKÖTSELÅTGÄRDER

Reservatet har delats in i två skötselområden. Bevarandestatusen i objektet är bedömd i samband med skötselplanens revidering 2006.

Bild 2. Aspklon i skötselområde A (Foto: Kristoffer Sivertsson, 2006).

Skötselområde A (13,7 ha): Barrnatskog (ogynnsamt tillstånd)

Grandominerad barrblandskog med visst inslag av björk, särskilt närmare kanjonen, och även av två mindre aspkloner (utmärkta på skötselplankarta). Här finns även en sällsynt forsdimmepräglad artstock med bl.a. hårig skrovellav *Lobaria hallii* och dvärgblylav *Parmeliella parvula*.

Bevarandemål:

Det är gynnsamt tillstånd när skogen:

- är flerskiktad.
- endast innehåller inhemska trädslag.
- har stor variation i ålder och dimensioner på levande träd (minst 40 träd/ha över 30 cm DBH och minst 8 träd/ha över 50 cm DBH).

- innehåller död ved i olika dimensioner och nedbrytningsstadier med minst 20-40 m³/ha (alternativt ca 20 % av virkesvolymen).
- Förekomsterna av hårig skrovellav *Lobaria hallii* och dvärgblylav *Parmeliella parvula* förekommer i minst samma omfattning och vitalitet som vid inventeringen 2006 (Jonsson och Nordin 2006). För hårig skrovellav betyder det minst 25 träd och 330 st lavbålar (vid inventeringen hittades 23 träd med 324 st lavbålar).

Skötselåtgärder

Skötselområdet lämnas till fri utveckling. Vid nästa revidering av skötselplanen kan det vara aktuellt att även ta ett nytt reservatsbeslut för att t.ex. kunna genomföra lättare röjning och ringbarkning av gran runt värdefulla aspar (bild 2). Aspklonerna är utmärkta på skötselplankarta. För närvarande finns inget behov av sådana åtgärder.

Skötselområde B (2,4 ha): Vattenfall och levande kanjonbildning (Gynnsamt tillstånd)

Området utgörs av Hällingsåfallet och den ca 800 m långa kanjonbildningen med lodytorna. På dessa finns en sällsynt och forsdimmepräglad artstock av framförallt lavar och mossor.

Bevarandemål:

Det är gynnsamt tillstånd när vattenfallet och kanjonen:

- har naturlig hydrologi genom Hällingsån, med t.ex. naturliga årstidsvariationer och skiftningar i flödesstorlek och skapande av forsdimma.
- när lodytorna inventerats ska bevarandemål även preciseras för vissa utvalda skyddsvärda arter.

Skötselåtgärder

Skötselområdet lämnas till fri utveckling. För att öka kunskapen om områdets innehåll av skyddsvärda arter (kryptogamer) ska en inventering av vissa lodytor genomföras inom en 5 års-period.

4. ANORDNINGAR FÖR INFORMATION OCH FRILUFTSLIV

Bevarandemål

Rörligt friluftsliv ska kunna bedrivas i reservatet utan att naturvärdena riskerar att skada. Besöksanläggningen med bl.a. spänger, stigar, skyddstaket, rastplatser, torrdass och informationstavlor ska vara väl underhållna och anpassade med hänsyn till befintliga naturvärden. Stigen från övre parkeringen till fallet ska vara hårdgrusad för att förbättra tillgängligheten för funktionshindrade

Bild 3. Här är det inte lämpligt att ha en stig längs kanjonen eftersom det bl.a. gör att fuktighetskrävande och skyddsvärda kryptogamer kan skadas i samband med stigröjning. Stigen ska i stället dras inne i skogen och samtidigt kan ett par mindre utkiksplatser behållas längs med kanjonen (foto: Kristoffer Sivertsson, 2006).

Skötselåtgärder

- Parkeringsplatsen och reservatets stigar ska ses över årligen och vid behov röjas fri från sly och eventuella vindfällen. Vindfällena ska i dessa fall lämnas kvar i närheten av sina ursprungliga växt-platser. Grusningen av stigen till fallet ska förbättras vid behov.
- I de övre nordvästliga delarna av kanjonen ska stigen dras om och inte gå längs med kanjonen (se bild 3) utan mer inne i skogen. Ett par korta partier av dagens stigdragning ska behållas och fungera som mindre utkiksplatser om vegetationen får sluta sig runt om (skyddsräcket ska behållas i sin helhet). Eventuellt kan även stödplantering av smågranar ske mellan utkiksplatserna (d.v.s. utmed dagens spångning). Träd och buskar är här ett utmärkt substrat för många skyddsvärda arter (särskilt lavar och mossor) tack vara den fuktiga forsdimmemiljön. OBS! Siktröjning vid utvalda utkiksplatser längs med vattenfallet och kanjonen ska ske mycket restriktivt och först efter samråd i fält med Länsstyrelsens naturförvaltnings- och naturskyddsfunktion. Röjningarna ska föregås av noggranna inventeringar av naturvärdena (främst epifytiska lavar och mossor) vid varje plats som ska röjas.
- Rastplatser, eldstäder, vindskydd och torrdass ska ses över årligen och vara väl underhållna.
- Skicket på informationstavlor och vägvisare ska ses över årligen.
- De skyddsräcken som finns längs vattenfallet och kanjonen ska årligen ses över ur säkerhetssynpunkt. Det ska finnas en varningsskylt för branta stup vid fallet, samt där stigen från gamla hällbron når reservatsgränsen.
- För att förhindra eventuellt slitage i känsliga delar av reservatet, samt att få en bättre bild av Hällingsåfallets värde som besöksmål är det angeläget att årligen mäta antal besökare i reservatet.

5. SAMMANFATTNING OCH PRIORITERING AV PLANERADE SKÖTSELÅTGÄRDER

Tabell 3. Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Skötselområde	Areal (ha)	Skötselåtgärder	År efter fastställd skötselplan	Prioritet
A ,B A	16,1	Fri utveckling Tillsyn av besöksanläggningen Mäta antalet besökare i reservatet Ny stigdragning och iordningställande av mindre utkiksplatser	- Årligen Årligen 1-2 år	- 1 1 1
B		Inventering av delar av lodytorna	Inom 5 år	1

6. OMRÅDETS BEVARANDESTATUS

Vattendelen av reservatet bedöms för närvarande ha gynnsamt tillstånd. Förekomsten av hotade och skyddsvärda lavar enligt artförteckning (avsnitt 2.2) behöver kontinuerlig tillsyn och uppföljning. Bevarandestatusen i reservatets skogsdel bedöms som ogynnsam eftersom mängden död ved och mängden grova träd understiger fastslagna bevarandemål. Bristerna motiverar dock inga aktiva skötselåtgärder.

7. UPPFÖLJNING AV GENOMFÖRDA SKÖTSELÅTGÄRDER, BEVARANDEMÅL OCH BEVARANDESTATUS

För uppföljning och noggrann dokumentation av genomförda skötselåtgärder, bevarandemål och bevarandestatus ansvarar Länsstyrelsen i Jämtlands län (Tab. 4). Naturvårdsförvaltaren ansvarar även för att reservatets föreskrifter efterlevs. Om dessa uppdrag läggs ut på annan uppdragstagare ska villkoren noga anges i skriftligt avtal.

Tabell 4. Uppföljning av genomförda skötselåtgärder, bevarandemål och bevarandestatus.

Skötselområde	Parametrar	Prioritet	År efter genomförd skötsel
A,B	Fri utveckling.	2	Översyn av bestämda bevarandemål vart 12:e år
A,B	Kompletterande inventeringar av den forsdimmepräglade artstocken (särskilt av hårig skrovellav <i>Lobaria hallii</i> och dvärgblylav <i>Parmeliella parvula</i>). Detta för att kunna åtgärda eventuella minskningar i förekomster av nämnda arter, samt för att bedöma statusen på Hällingsåns vattenföring och bildning av forsdimma. Även kommande inventeringar av artförekomster på lodytorna ska följas upp.	1	Vart 6:e år, tätare intervall kan behövas om bevarandestatusen är ogynnsam.

8. RENHÅLLNING

För renhållningen inom reservatet ansvarar Länsstyrelsen Jämtlands län eller av denne utsedd förvaltare.

9. UTMÄRKNING AV RESERVATETS GRÄNS

Reservatet ska märkas ut enligt Naturvårdsverkets standard.

10. TILLSYN

För fortlöpande tillsyn (både områdestillsyn och tillsyn av att reservatets föreskrifter efterlevs enligt Miljöbalken) av reservatet ansvarar Länsstyrelsen Jämtlands län.

11. FINANSIERING AV NATURVÅRDSFÖRVALTNINGEN

Finansiering av naturvårdsförvaltningen (renhållning, tillsyn, skötselåtgärder och uppföljning av skötsel) ska bekostas genom reservatsanslag från Naturvårdsverket. Delar av renhållningen finansieras av Strömsunds kommun.

1431000

1432000

12.

Skötselplankarta Hällingsåfallets naturreservat

511-04425-2007

Gamla hällbron

7140000

7140000

7139000

7139000

Legend

- Aspklon
- Torrdass
- Parkering
- Information
- Gångstig
- Natura2000
- Naturreservat
- Skötselområde

1431000

1432000

0 130 260 520 Meters

1:10 000

Enligt sändlista

Skötselplan samt komplettering av reservatsbeslut för
Hällingsåfallets naturreservat, Strömsunds kommun

./.
Länsstyrelsen har upprättat bifogad skötselplan. Statens naturvårdsverk och skogsvårdsstyrelsen har yttrat sig. SCA, Strömsunds skogsförvaltning, som är huvuddelägare inom reservatet och markägare på omgivande berörda marker, har hörts under hand.

Länsstyrelsen fastställer skötselplanen med stöd av 9 § naturvårdsförordningen.

Länsstyrelsen beslutar samtidigt, med stöd av 9 § naturvårdslagen, att markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktas tåla att följande anordningar utförs och åtgärder vidtas för att tillgodose ändamålet med reservatet, nämligen

1. Utmärkning av och upplysning om reservatet.
2. Utförande och underhåll av anläggningar och anordningar för allmänhetens friluftsliv nämligen parkeringsplatser, rastplatser och stigar enligt bifogad skötselplan.

./.
Överklagande kan göras till miljö- och energidepartementet, se bilaga.

Mats Deltin

Olof Ternström

Sändlista

Statens naturvårdsverk + 2 ex skötselplan
SCA, fastighetsavdelningen, Sundsvall, + 1 ex skötselplan
"- , Strömsunds skogsförvaltning, + 1 ex skötselplan
Skogsvårdsstyrelsen + 1 ex skötselplan
Strömsunds kommun + 1 ex skötselplan
Samfälligheten genom Byålderman Börje Ahberg, Box 4, Håkafof,
830 90 GÄDDEDE
Reservatspärmen

SKÖTSELPLAN för

Hällingsåfallets naturreservat

Strömsunds kommun, Jämtlands län

Naturvårdsförvaltare: Skogsvårdsstyrelsen i Jämtlands län

Planen fastställd 1987-02-23 av länsstyrelsen i
Jämtlands län efter samråd med statens naturvårdsverk.

FÖRORD

Denna skötselplan har upprättats år 1985 av länsstyrelsen i Jämtlands län. Planen består av två delar:

1. Allmän beskrivning
2. Plandel

Skötselplanen gäller utan tidsbegränsning, men en översyn av planen bör göras efter en 10-årsperiod eller vid behov.

I. ALLMÄN BESKRIVNING

1. ADMINISTRATIVA DATA

<u>Skyddsform</u>	Naturreservat
<u>Objektnummer</u>	23 02 042 013
<u>Beslutsdatum</u>	1971-06-10
<u>Kommun</u>	Strömsund
<u>Registerområde</u>	Hotagens socken
<u>Läge</u>	Ca 20 km SO om Gäddede, S om väg 342 och sjön Hetögel'n Topografiska kartbladet 21 E Håkafot Ekonomiska kartbladet -
<u>Area</u>	9,5 ha
<u>Fastigheter</u>	Se bilaga
<u>Markägare</u>	Se bilaga
<u>Naturvårds- förvaltare</u>	Skogsvårdsstyrelsen i Jämtlands län

2. GRUND FÖR BESLUTET SAMT FÖRESKRIFTER

Grund för beslutet

Området avsattes som naturreservat för att "bevara ett natursceneri av imponerande slag". Hällingsåfallets kanjon utgör en av de största levande kanjonerna i Sverige. Avsikten med reservatsbildningen är att i första hand bevara området helt orört samt att kanalisera den ökande turistströmmen så att områdets naturvärden i största möjliga utsträckning bevaras.

FöreskrifterReservatsföreskrifter angående förfogandet
över ovannämnda markområden -----

Det är förbjudet att

1. genom byggande i vatten, vattenreglering, vattenavledning, invallning eller andra åtgärder inom reservatsområdet ändra vattenföringen i Hällingsåfallet eller dess kanjonbildning
2. spränga, schakta, gräva eller bedriva täkt i någon form
3. utföra fyllning av något slag
4. förstöra eller skada fast naturföremål eller ytbildning
5. framdraga mark- eller luftledning
6. anlägga vägar
7. uppföra byggnad eller anordna upplag
8. uppföra annat stängsel än som förvaltaren finner erforderligt från säkerhetssynpunkt
9. i kommersiellt hänseende utnyttja marken på väsentligen annat sätt än vad som var rådande vid avsättandet
10. avverka, röja eller utföra skogskultur
11. skada levande eller döda träd och buskar eller i övrigt göra ingrepp i vegetationen
12. med plåt, glas, plast, papper, avfall eller på annat sätt skräpa ned inom området
13. vidtaga åtgärd som uppenbart kan motverka syftet med reservatets avsättande.

Reservatsföreskrifter gällande allmänheten

Det är förbjudet att

1. förstöra eller skada fasta naturföremål eller ytbildning
2. bryta kvistar eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar
3. plocka, gräva upp eller på annat sätt skada blommor, mossor, lavar och svampar
4. tälta och göra upp eld
5. utan länsstyrelsens tillstånd utföra vetenskapliga eller andra undersökningar
6. med plåt, glas, plast, papper, avfall eller på annat sätt skräpa ned inom området.

Vård och förvaltningsföreskrifter

1. Reservatet skall vårdas så att nuvarande naturmiljö och landskapsbild i möjligaste mån bibehålles. De anordningar som kan krävas för besökande inom området och från säkerhetssynpunkt skall utföras av skogsvårdsstyrelsen i samråd med länsstyrelsens naturvårdsorgan.
2. Reservatet skall benämnas Hällingsåfallets naturreservat och skall förvaltas av skogsvårdsstyrelsen.
3. Reservatet skall genom skogsvårdsstyrelsens försorg utmärkas i enlighet med anvisningar som utfärdas av statens naturvårdsverk.

3. ÖVERSIKTLIG BESKRIVNING AV BEFINTLIGA FÖRHÅLLANDEN

Naturförhållanden

Några km uppströms Hällingsåns utlopp i sjön Hetögeln ligger Hällingsåfallet. Vattenfallet har en lodrät fallhöjd på 42 m och dess kanjon är en 800 m lång klyfta. Olika teorier finns kring hur denna kanjon har bildats. Enligt Angeby (1946) har den uppkommit genom bakåtskridande erosion i lösa skifferlager. En annan teori är att kanjonen är en sprickzon i berggrunden som rensats upp i samband med senaste istidens isavsmältning.

I reservatet ingår en smal remsa barrskog på ömse sidor om kanjonen.

Inventeringar m m

Angeby Olof 1946: Hällingsåfallets kanjon, Ibid 22 Svensk geografisk årsbok 1946.

II. PLANDEL

1. ÖVERGRIPANDE MAL

Syftet med naturvårdsförvaltningen är att bevara nuvarande naturmiljö och landskapsbild. Området är välbesökt och anordningar krävs ur säkerhetssynpunkt och för att leda besöksströmmen.

2. DISPOSITION OCH SKÖTSEL AV MARK OCH VATTEN

Skogen skall lämnas helt orörd med undantag för röjning av de stigar som går genom området samt uttag av vindfällen för spångvirke o dyl.

För reservatets närområden finns förordnande om strandskydd (15 § NVL) och skydd för landskapsbilden (19 § NVL).

3. ANORDNINGAR FÖR REKREATION OCH FRILUFTSLIV.

Friluftsanordningar

Beskrivning: Befintliga och föreslagna anordningar redovisas på skötselplanekartan. Skyddsräcken finns vid fallet och vid informationsskyltarna nedströms fallet.

Riktlinjer
o åtgärder: Stigar - Stigarna skall hållas öppna och spängerna ses över vid behov.

Bro och skyddsräcken - Kräver regelbunden översyn för att fylla sin säkerhetsfunktion. Brofästet kontrolleras tidigt på säsongen.

Eldstäder, rastplatser - Eldstäderna skall underhållas och förses med ved. Rastplatserna och raststugan skall underhållas.

Naturvårdsförvaltaren svarar för dessa åtgärder.

Sanitära anordningar, renhållning

Beskrivning: Soplanordningar och toaletter finns vid P-platsen och rastplatsen vid gamla Hällbron.

Riktlinjer
o åtgärder: Strömsunds kommun ansvarar för toaletter och sophantering i anslutning till reservatet. Naturvårdsförvaltaren svarar för övrig renhållning inom reservatet.

Information

Beskrivning: Informationstavlor finns vid P-platsen och rastplatsen vid reservatets östgräns.

Riktlinjer
o åtgärder: En informationstavla placeras vid rastplatsen "gamla Hällbron" så att besökare kanaliseras till reservatet via stigen längs ån. En varningsskylt, "Branta stup", placeras vid vägvisare nr 1, se skötselplanekartan.

Naturvårdsförvaltaren svarar för detta.

Övrigt

Den stig som utanför reservatet fortsätter mot rastplatsen (gamla Hällbron) behöver en rejäl översyn i form av uppmärkning, röjning och spångning. Naturvårdsförvaltaren svarar för detta.

Strömsunds kommun ansvarar för underhåll och renhållning av rastplatsen vid gamla Hällbron.

Utmärkning av naturreservatets gräns

Reservatsgränsen markeras enligt naturvårdsverkets anvisningar.

4. TILLSYN

Naturvårdsförvaltaren svarar för tillsynen.

För tillsynsmannen skall en arbetsinstruktion finnas, upprättas av naturvårdsförvaltaren.

5. DOKUMENTATION

Naturvårdsförvaltaren skall dokumentera utförda större åtgärder genom att ange:

- . åtgärd
 - . tidpunkt
 - . kostnad
 - . finansiering
 - . ev noteringar om åtgärdens effekt o dyl
- Se bilagd dokumentationsblankett.

6. FINANSIERING AV NATURVARDSFÖRVALTNINGEN

Ekonomisk utredning

Länsstyrelsen har gjort en ekonomisk utredning (1985) av beräknade kostnader för naturvårdsförvaltningen. Utredningen biläggs.

Finansiering av naturvårdsförvaltningen

Bekostas av staten: Utmärkning av reservatsgräns, röjning och markering av stig, varningsskylt + informationstavla, renhållning i reservatet, tillsyn och underhåll.

Bekostas av kommunen: Toaletter och sophantering i anslutning till reservatet, underhåll av rastplatsen vid gamla Hällbron.

BILAGOR

Skötselplanekarta, skala 1:40 000
Fastighets- och markägarförteckning
Dokumentationsblankett
Ekonomisk utredning

23 JUN 1971

S. O. Lundberg
Landsbygge. i samråd m. O. J. J. J.

013

Bildande av naturreservat vid Hällingsåfallet, Frostvikens kommun

Länstyrelsen förklarar, med stöd av 7 § naturvårdslagen, ett område om cirka 9.46 hektar vid Hällingsåfallet för naturreservat. Området omfattar mark och vatten och är samfällt för följande fastigheter, Bårafot 1:2, 1:3, 1:4, 1:5, 1:6, 1:7, 1:8, 1:9, 1:10, 1:12, 1:13, 1:34 samt för Håggåset 1:2, 1:7, 1:8, 1:9, 1:10. Det inom gränserna för nämnda markområdet belägna vattenområdet vid Hällingsån är samfällt för ovan angivna fastigheter och dessutom för fastigheterna Håggåset 1:14, 1:16, 1:17.

Grunden för beslutet

Hällingsåfallet med dess kanjon avsätts som naturreservat för att för framtiden bevara ett natursceneri av imponerande slag. Själva fallet ger exempel på tillbakaskridande erosion i de lösa sluffenlagren. Fallets kanjon utgör en av de största levande kanjonerna i vårt land. Fallet och dess kanjon är av såväl vetenskapligt som socialt intresse. Avsikten med reservatet är att i första hand bevara området helt orört samt att leda den ökande turistströmmen, som kan förväntas på ett sådant sätt att naturvårdens inom området i största möjliga utsträckning bevaras.

Bögesbeskrivning

Området har med röd begränsningslinje utmärkts på bifogad karta.

Markägare och nyttjanderätthavare

Se bilaga.

Reservatsföreskrifter angående förfogandet över ovanstående markområden

Det är förbjudet

att genom byggande i vatten, vattenreglering, vattenavledning, invallning eller andra åtgärder inom reservatsområdet ändra vattenföringen i Hällingsåfallet eller dess kanjonbildning,

att spränga, schakta, gräva eller bedriva täkt i någon form,

att utföra fyllning av något slag,

att förstöra eller skada fast naturföremål eller ytbildning,

att främstraga mark- eller luftledning,

att anlägga vägar,

- att uppföra byggnad eller anordna upplag,
- att uppföra annat stängsel än som förvaltaren finner erforderligt från säkerhetssynpunkt,
- att i kommersiellt hänseende utnyttja marken på väsentligen annat sätt än vad som var rådande vid avsättandet,
- att avverka, röja eller utföra skogskultur,
- att skada levande eller döda träd och buskar eller i övrigt göra ingrepp i vegetationen,
- att med plåt, glas, plast, papper, avfall eller på annat sätt skräpa ned inom området,
- att vidtaga åtgärd som uppenbart kan motverka syftet med reservatets avsättande.

Reservatsföreskrifter gällande allmänheten

Det är förbjudet

- att förstöra eller skada fasta naturföremål eller ytbildning,
- att bryta kvistar eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar,
- att plocka, gräva upp eller på annat sätt skada blommor, mossor, lavar och svampar,
- att tälta och göra upp eld,
- att utan länsstyrelsens tillstånd utföra vetenskapliga eller andra undersökningar,
- att med plåt, glas, plast, papper, avfall eller på annat sätt skräpa ned inom området.

Vård och förvaltningsföreskrifter

1. Reservatet skall vårdas så att nuvarande naturmiljö och landskapsbild i möjligaste mån bibehålles. De anordningar som kan krävas för besökande inom området och från säkerhetssynpunkt skall utföras av skogsvårdsstyrelsen i samråd med länsstyrelsens naturvårdssektion.
2. Reservatet skall benämnas Hällingsåfallets naturreservat och skall förvaltas av skogsvårdsstyrelsen.
3. Reservatet skall genom skogsvårdsstyrelsens försorg utmärkas i enlighet med anvisningar som utfärdas av statens naturvårdsverk.

LÄNSSTYRELSEN
Jämtlands län
Landskansliet

BESLUT

Datum

10.6.1971

Dnr

IIIR11-5-67

Den som i anledning av beslutet vill göra anspråk på ersättning eller fordra inlösen och inte jämlikt 32 § naturvårdslagen förlorat sin talan, åligger att väcka talan mot kronan hos expropriationsdomstolen inom ett år från det laga kraft åkommit det beslut varav anspråket grundas, vid påföljd att han eljest går rätten därtill förlustig.

Besvär över detta beslut får anföras hos Konungen. Besvären skall vid äventyr av talans förlust ha kommit in till jordbruksdepartementet inom tre veckor från den dag klaganden fick del av beslutet; dock skall besvärstiden för menighet vara fem veckor.

På länsstyrelsens vägnar

Lars Calleberg

Jan H Egnell

Bestyrkes på tjänstens vägnar:

Ng